

toch volstrekt niet maniak of zonder belangstelling voor iets anders. Aan mossenstudie bijv. deed ze ook heel graag en sedert wij omstreeks 1908, op aansporing van Dr. Garjeanne, er vaak samen op uit gingen om mossen en vooral levermossen te zoeken, heeft zij die liefhebberij steeds aangehouden en ook menige mossen-excursie van Nat. Hist. Vereenigingen geleid. De hernieuwde opbloei van de Bryologie in Nederland in de laatste jaren heeft haar bijzonder verheugd en is ook zeker niet geheel zonder haar invloed ontstaan.

Op haar groote reis naar de Canarische eilanden een jaar of vijf geleden met Mevrouw A. den Tex-Boissevain — helaas ook al te vroeg heengegaan! — heeft ze wel getoond ook algemeen-floristisch en botanisch werk met groote toewijding en liefdevolle inspanning te kunnen doen, onder locale omstandigheden, waardoor het zelfs voor jongere krachten een mooie prestatie zou mogen heeten.

Die reis moet wel een glanspunt in haar leven zijn geweest. Laten we blij zijn, dat ze dat gelukkig nog gehad heeft.

J. HEIMANS.

VAN VOGELLEVEN.

(*Vervolg van blz. 40*).

EEN van onze beste film-acteurs is de kluut. De mooie slanke vogel met zijn eenvoudig kleurenschema van zwart en wit geeft altijd duidelijke en aangename beelden. Hoe keurig stapt hij rond op de hoge loodgrijze pooten, hoe levendigen indruk maakt de omhooggebogen zwarte spitse snavel. Het nest ligt veelal op een kale modderplek of in de schelpen en daardoor geeft de foto, die altijd het nadeel heeft van gemis aan kleur, hier toch een tamelijk getrouw beeld. Zoo zien we de kluten op de stranden van Voorne en de Beer, aan den Slufter en op de Bol van Texel. Maar in Waal en Burg, daar ligt het nest wel op een slijkplaat, doch onmiddellijk daarachter komt het hooiland met bonte pracht van ratelaar en koekoeksbloem, Engelsch gras en orchideeën en dat wordt dan heel kleurig, vooral wanneer op een zonnigen Junidag de blauwe hemel zich daar boven welft. En dan al die witte vogels in de lucht.

Mannetje en wijfje kluut broeden bij beurten. We zien hoe de een de andere komt aflossen en haast altijd maakt de broedende vogel geen haast, om de eieren te verlaten. De nieuw aangekomene moet altijd eenige overredingskracht gebruiken, al is het dan ook geen geweld of omkooping. Het gaan zitten op de eieren gebeurt met nog al veel omslachtigheid. Eerst oriënteert de vogel zich naar den wind, zet dan zijn pooten op den juisten afstand van de eieren, brengt de vleugels in de goede houding, tilt de veeren van de borst op en zakt dan langzaam op het nest neer. Met wat schudden en scheukeren worden de eieren in den goeden stand gebracht. Lukt dat niet, dan staat de vogel weer op en de manoeuvre begint van boven af aan.

Intusschen is de afgeloste vogel gaan rondloopen om het nest. Rustig stapt hij voort. Telkens zien wij hem den nek strekken en weer intrekken. Hij lijkt met den snavel iets op te rapen en dat weer weg te werpen. Inderdaad is dat het geval, het beest is aan het strootjes rapen. In aflevering 7 van den vorigen jaargang vertelt Dr. Jan Verwey hetzelfde van de kieviet. Die doet het ook, maar bij de kluut zie je dat allemaal veel duidelijker. Wat de vogels daarmee voor hebben, weten we niet. Ze doen het ook al in het begin van den broedtijd, nog voordat zij eieren hebben. Een vreemdsoortig spel en zonder duidelijken samenhang met hun gewone leven. We zouden kunnen denken aan het spelletje van

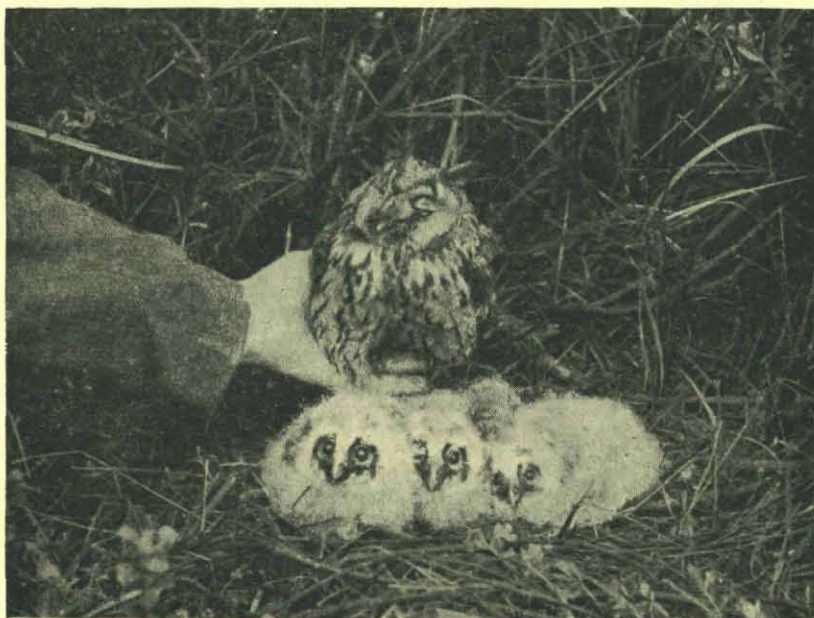
Het strootjes rapen van de kluten. Uit BURDET'S Vogelfilms.

nestbouw materiaalverzamelen, doch kieviet zoowel als kluut maken dikwijls nesten zonder eenige bekleeding, vooral de kluut. 't Is bijzonder aardig, om dat te zien en op Burdet's klutenfilm geeft het ook een bijzonder boeiende vertooning. Minuten lang blijft de vogel zoo strootjes rapen en hij laat zich zelfs niet storen, wanneer het kleine grijze strandpleviertje, het griltje, door zijn broedplaats komt rennen.

Dreigt er werkelijk gevaar, of voelt de vogel zich verontrust, dan krijgen we heel andere dingen te zien, de bekende angst en verlamningsverschijnselen, krampen of wat dies meer zij. Vroeger nam men vrijwel algemeen aan, dat de

vogels dit zouden doen, om hun vijanden te misleiden en weg te lokken tot op een veiligen afstand van nest of jongen. Tegenwoordig twijfelen wij er aan, of zulk een opzet wel bij den vogel bestaat. De angst en schrik is zeker ongeveinsd en de gevolgen daarvan zeker ook wel. Ook ons vaart de schrik wel eens in de leden, in armen zoowel als beenen, en wel het meest in den bovenarm. Vroeger heb ik al wel eens verteld, dat die verlamningsverschijnselen wel zoover kunnen gaan, dat de vogel inderdaad niet meer weg kan komen en wij hem kunnen grijpen. Dat heb ik ondervonden met rietgors en vink.

Maar wij hebben het vele malen gezien, dat kluut en strandplevier, patrijs,

De makke ransuil van Texel.

Uit BURDET's Vogelfilms.

nachtzwaluw, paapje triomfantelijk er van door gingen, wanneer ze ons ver van het nest hadden „gelokt”. In hoeverre dit toevallig is, durf ik niet te beslissen. Het is nog al plausibel, dat ze hun vrees afleggen en bekomen van de schrik, zoodra ze hun nest niet meer bedreigd zien. Hun herstel is ook niet plotseling, ze vliegen niet onmiddellijk op na een diepe verlamming, maar moeten eerst wat heen en weer lopen en ik heb wel gemeend, dat ze dan ook nog in de gauwigheid even een paar strootjes rapen en gooien.

In welken tijd van het jaar begint hij daarmee? Kluten zijn bij ons zoowat het heele jaar door waar te nemen, want er overwinteren er, hoewel noch in groot aantal, noch geregeld, op de Zeeuwsche stroomen. Het wordt echter April,

eer ze in behoorlijk aantal aanwezig zijn en dan kunnen wij ze het mooist bestudeeren op Voorne en op de Beer aan den Hoek van Holland. Texel is ook nog wel goed, maar Voorne en de Beer zijn beter en daar moeten we nog eens goed te zien krijgen, hoe ze dansen en vechten en vliegkunsten en loopkunsten vertoonen in het begin van den broedtijd, eer ze nesten hebben. En een tegenhanger van die studie kan gevormd worden door na te gaan, waar de jonge kluten zich verzamelen en wat voor spelletjes die uithalen. We moeten er vooral op uit zijn, om onze vogelstudie niet te beperken tot den broedtijd, of tot den grooten najaarstrek.

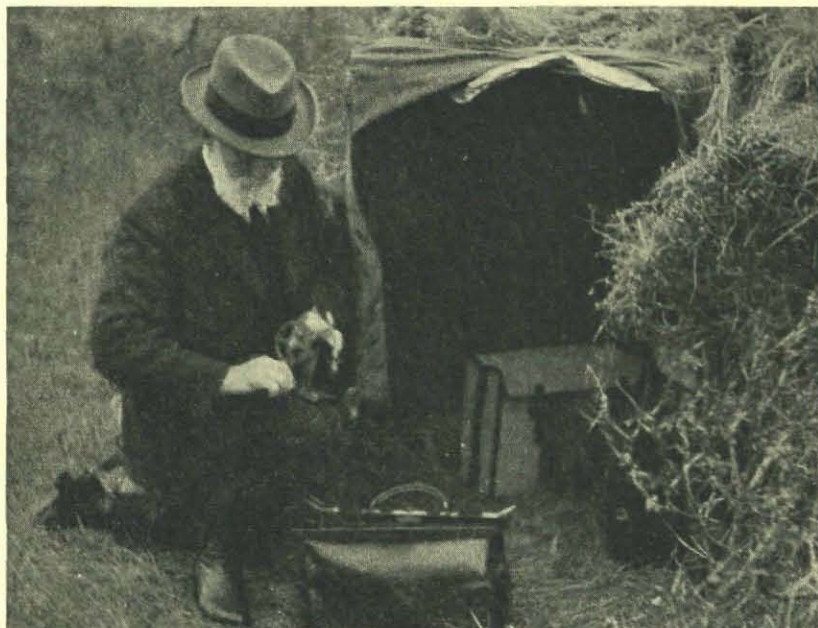
Het camouflleeren van de Tent.

Doch laat ons terugkeeren tot Burdet's films. We krijgen nog even een hoofdfiguur en wel de ransuil, de beroemde ransuil van 1927, die geen vrees kende, of liever: bij wie de zorg voor de jongen groter was dan de neiging tot vluchten. Misschien ook was hij te lui, om uit den weg te gaan, heel misschien zelfs had hij het gevoel, dat een mensch niet gevaarlijk is. In ieder geval, hij bleef op zijn nest zitten, liet zich zelfs met nest en al optillen en weer neerzetten, zonder eenig teeken van ongerustheid.

Nu zou je denken, dat de vogel aan de menschen gewend was, die dag aan dag naar zijn nest werden geleid. Echter hebben wij ook wel een broedende

ransuil gekend, die zijn nest had onder de duindoorns in een ontoegankelijk deel van het duin en die stellig geen druk bezoek had. Toch liet ook deze rustig toe, dat we bij het nest kwamen en dat we hem streken over zijn zilverig glinsterenden rug. Bij andere vogels doet men wel eens dezelfde ervaringen op, op het oogenblik herinner ik mij dat van fazant, wulp, wilde eend, zanglijster, groote lijster, roodborst, heggemus, en in onze aantekeningen zitten er nog wel meer. Maar doorgaans is dat dan tegen het eind van de broedperiode, even voor het uitkomen der jongen. Deze ransuil echter had reeds jongen.

Op de film maakt hij een vadsigen indruk, de heele familie trouwens. Blijkbaar

Het rateltje.

hebben ze het te goed, de verzadigdheid maakt hen loom. Ze zijn dik gegeten en er ligt nog een voorraad van pas gevangen muizen. Daar komen de vleeschvliegen op af en dat maakt onze film meteen tot een vliegenfilm. De vliegen kuieren over alles heen: over de muizen, over de jonge uilen, over den ouden uil en je wordt er kriebelig van, als je ziet, hoe die vliegen wandelen over de snabels, in de mondhoecken, over de oogen. De vogels laten dat getroost toe, alleen knippen ze wel eens met hun oogleden en de beweging van het derde ooglid is al heel mooi verfilmd.

Het aardigste van het geval is nog wel, dat ook de jonge vogels geen angst

voor den mensch toonden. Toen het nest eigenlijk al uitgevlogen was, bleef het jongste jong nog over en ook die liet zich in de hand nemen, zelfs nadat hij geplaagd was.

Natuurlijk was het filmen van deze uilenfamilie nog al een makkelijk werkje. Meestal gaat het niet zoo eenvoudig. De weetgierige toeschouwer komt dikwijls na afloop der voorstelling bij ons, om te vragen, hoe dat filmen nu eigenlijk in zijn werk gaat en of de vogels daar ook last van kunnen ondervinden. Ten gerieve van die vragen heeft Burdet nu ook gefilmd, hoe men filmen filmt.

Eerst moet hij een geschikt onderwerp hebben en meestal is dat dan de broedende vogel, of de vogel, die zijn jongen verzorgt. Daar is hij echter niet mee tevreden. Hij zoekt ook plaatsen, waar de vogels geregeld de een of andere bezigheid komen verrichten: voedsel halen, spelen, middagdutje doen, vechten. In deze reeks passen zijn prachtige films van de vechtende kemphanen, waaronder vooral de jaargang 1927 buitengewoon boeiend is. We kunnen Burdets films dikwijls benoemen op de manier van beroemde wijnmerken. Zoo kan ik u recommandeeren kemphaan 1927, koekoek 1925, wulp 1921, boschrietzanger 1924 enz. Wanneer ze mettertijd als schoolfilms in den handel komen, kunnen we een heel interessante catalogus maken.

Is het onderwerp eenmaal gevonden, dan komt de schuiltent. Laat ons gemakshalve aannemen, dat een heele opvoeding der jongen genomen zal worden (aschgrauwe kiekendief 1926). De schuiltent behoort vlak bij het nest te staan, dwz. anderhalve meter er van af, soms ook verder, al naar den aard van de opname en naar de brandpuntsafstand van de lens. Bij gebruik van een tele-objectief kan de schuiltent natuurlijk veel verder komen.

Maar in ieder geval begint Burdet met de tent eerst zoover van het nest te plaatsen, dat de vogel er eigenlijk niets bijzonders in ziet. Dan na een dag, of een halven dag, al naar omstandigheden, wordt de tent dichterbij geplaatst, tot eindelijk de gewenschte afstand bereikt is.

De tent is zoo klein, maar tegelijker tijd ook zoo geriefelijk mogelijk en moet den opnemer gelegenheid geven, om er in niet al te gedrongen houding eenige uren in te vertoeven en uit te kijken naar verschillende kanten. Een paar metalen stangen zijn gauw in den grond gestoken, het passend lichte doek vlug er over heen en daarna wordt alles in harmonie gebracht met de omgeving, zoo vlug mogelijk. Deze camouflage vereischt smaak en overleg en het komt er op aan, het doel te bereiken met zoo weinig mogelijk materiaal. Het behoeft niet uit te loopen op een huizenhoogen berg van takken, bladeren of gras en hooi en zee-wier. Men moet er wel op bedacht zijn, dat de vogel de schuilgelegenheid *van boven* beziet. Daar moet je ook om denken, wanneer je in een bootje de vogels wil besluipen.

Als nu de tent eenmaal staat, dan komt er een oogenblik, of liever een half uurtje, van groote spanning. Natuurlijk zijn de vogels tijdens het bouwen weggevoegen. Zullen ze terugkeeren? Wanneer de vogel niet spoedig genoeg

terugkeert, wanneer hij niet mak genoeg is, dan wordt hij als sujet afgekeurd, de tent wordt, in een ommezien van tijd afgebroken en er is geen kwaad geschied. Dikwijls ook is al van te voren uit te maken, of het raadzaam is, de tent te plaatsen of niet. In verreweg de meeste gevallen bekommert de vogel zich er in het geheel niet om. Nu komt de tweede beproeving. Nog altijd werken de fimtoestellen niet geruischloos. Zal de vogel het geluid kunnen verdragen? Ook daar is Burdet op bedacht. Vroeger werkte hij met een koffiemolen, maar tegenwoordig heeft hij een meer geperfectionneerd toestelletje, dat precies het geratel van de cinema-camera weergeeft. Hiermee probeert hij zijn vogel en in sommige gevallen kan het dier ook geoefend worden op het verdragen van het geratel. Eindelijk is het zoover, dat Burdet in zijn tentje kan kruipen, omstreeks de uren, dat de beste belichting is te verwachten. Hij gaat er heen, begeleid door een medewerker, neemt zijn plaats in, de medewerker camoufleert zoo noodig den ingang en vertrekt. In den regel komt de vogel dan binnen enkele minuten op het nest en het werk kan beginnen, het prachtige werk, waarvan nu al zoo vele duizenden in alle deelen van de wereld hebben kunnen genieten.

Door het nemen van behoorlijke zorgen, door het respecteeren van de vogels en hun nest heeft Burdet het zoover gebracht, dat er geen broedsel verloren gaat. In film bij film ziet ge zijn kleintjes opgroeien tot volwassen dieren, die de wijde wereld ingaan: sperwers, torenvalken, kiekendieven, ransuilen, velduilen, eksters, koekoeken, allemaal dieren, die weken en weken noodig hebben, om vlug te worden, en die al dien tijd door het filmen niet zijn geschaad.

Bij de bespreking van de nieuwe Engelsche wet tot bescherming van vogels is de vraag gedaan, of tot het verstoren van nesten ook gerekend moet worden het te langen tijd vertoeven in de buurt van het nest ter wille van fotografie, of het doen van waarnemingen. Deze vraag is stellig niet overbodig, al is het geven van een beslissend antwoord ook moeilijk, of zelfs onmogelijk. Maar ieder, die zich inlaat met vogelstudie of vogelfotografie, mag haar wel ter harte nemen. Ongetwijfeld werkt het schadelijk, wanneer de waarnemer lang en dikwijls bij de nesten vertoeft. Wij hebben daaromtrent in het Naardermeer menige onaangename ondervinding opgedaan en daardoor eindelijk daar vaste regels kunnen stellen voor het bezien en bestudeeren van nesten en broedsels. Sedert bezoekers niet meer worden toegelaten tot de onmiddellijke omgeving van de nesten van de lepelaars, zijn deze vogels sterk in aantal toegenomen. Eigenlijk mogen langdurige en herhaalde waarnemingen en ook het fotografeeren nooit toegelaten worden zonder schuiltent. Het spreekt vanzelf, dat hieromtrent geen wettelijke bepalingen kunnen worden vastgesteld. Maar wel kan ieder onzer zich moreel verplicht gevoelen er voor te zorgen, dat de vogels (en mijnentwege alle levende wezens) geen schade ondervinden ter wille van onze weetgierigheid, nieuwsgierigheid, werklust, completeerijssijver en wat voor drijfveeren meer, waaronder zeer respectabele. Bovendien kunnen bestuurderen van natuurmonu-

menten, eigenaars van landgoederen hun eischen stellen en ervoor waken, dat die worden nagekomen. Ook mogen ouders een oogje op hun kinderen houden. Er loopen al heel wat twaalfjarigen rond met camera's en natuurlijk willen die knapen ook wel graag nesten en vogels fotografeeren en wel niet het minst, doordat ze zulke uitmuntende voorgangers hebben. Welnu, ook aan deze zij het ontzag voor de vogel en voor zijn nest ingeprent. Wanneer die voorwaarde vervuld wordt, kunnen ze overigens gerust hun gang gaan. Wellicht schuilt er toch een toekomstige Burdet onder.

JAC. P. THJSSE.

IETS OVER BOLETUS PARASITICUS.

HET is een klein boleetje, dat parasiteert op *Scleroderma* vulgare, de aardappelbovist; volgens Ricken zelfs op sommige andere *Scleroderma* soorten. Ruys houdt hem in Nederland voor zeldzaam en het Paddenstoelenboekje is met zijn „soms” dezelfde meening toegedaan. Doch, zooals Mej. Cath. Cool

Fig. 1. In de eikenbosschen van het landgoed „Ockenrode”, bij Loosduinen is *Boletus parasiticus* een heel gewone verschijning. Hij heeft echter veel last van *Sepidomium chrysospermum* (op de foto te zien als witte vlekken op den hoed) aan wie, vooral later in het jaar, vele te offer vallen.

in een brief opmerkte, sinds het verschijnen van Ruys' boek, ja, zelfs na het verschijnen van het Paddenstoelenboekje zijn er heel wat meer paddenstoelenzoekers (en zoeksters) gekomen, die het aureooltje van zeldzaamheid, vooral in de duinstreek, hoe langer hoe meer deden verflauwen. Voor mij is het geheel